

BIBLIOTEKA

E

834-31

9 24

SHTETIT

GIROKASTER

**LONI
PAPA**

**Fundi i
një vjeshte**

roman

754 - 31

P24

LOMI PAPA

Fundi
i një
vjeshte

roman

SHTËPIA BOTUESE
«NAIM FRASHËRI»

VILET E DASHURISË

Në mëngjes qyteza shpinte gjymtyrët e veta.
Në veprat e artit punohej me ngulm e turne të pandërprera. Netët quheshin net betoni. Edhe kur qyteza nuk jetonte netët e betonit, zgjimi i saj fillonte sa fekste, me ca pëshpërma nëpër fjetore: «Zgjohu, shok! Çohu shpejt!» Tjetri buzëqeshte përgjumësh, vështronte ngultas dhe pyeste për orën. «Shshshsht! Ke turnin. Kujdes, të tjerët flenë!» «Flenë?!» Dhe çohej në këmbë.

Nga fundi i bujtinës dikush shtriqej; në oborr tek armatura dikush kërkonte lopatën. Një tjetër mbështetej te stoli dhe priste sa të grumbulloheshin të gjithë e të niseshin për në punë.

Qyteza ngjante me një muze pa gurë e pa piktura të sjella nga lashtësia, ku përplasen botë dhe veçohen kohë nga më të ndryshmet. Bota rinore e këtyre banorëve të ardhur nga ana e anës, gjallonte thellë dhe, papritur, shpërthente edhe buzëmbremjesh në rrugët e qytezës, në copëra bisedash, të hedhura lakuriq, nga më dramatiket e deri te më qesharaket...

Matanë thurimave, në të dy anët e rrugës kryesore, shtrihej një lulishte e vogël me disa stola të shpërndarë nëpër të. Rrugëzat e tjera

dredhonin midis barakave prej pupuliti dhe dilnin në sheshin e madh, ku bëhej rreshtimi i brigadave, organizoheshin lodra dhe mbrëmjeve jepeshin përfundimet e një dite të lodhshme pune. Natën kishte vesuar shi dhe çatitë e barakave dukeshin si të lara. Ajri qe i ftohtë dhe mëngjesi i vjeshtës më i freskët.

Lora qe harruar mbas një kënge që vinte nga megafoni majë shtyllës dhe as e pati mendjen të përgjigjej, kur Bujari e pyeti se ku kishin punuar një natë më parë. Ai e pa dhe rrobat e saj dalëboje iu dukën në ngjyrë të baltës, ndoshta ngaqë edhe shtylla, aty pranë, ashtu ishte, në ngjyrën e baltës. Lora vështroi nga gryka e megafonit, sikur të dallonte zërat që vinin prej andej.

— Më fal, Bujar, nuk të dëgjova! — u përmend ajo.

— Të pyeta ku punuat mbrëmë, — tha rishitazi ai.

— Tek ura, betonuam këmbëzën.

— Gjithë natën?

— Thuaje nga mesi i natës. Sa erdhëm këtu...

Ajo u shtriq me kujdes dhe u mbështet në stol. Vjeshta i kishte vyshkur lulet rreth e qark e, megjithatë, ngjyra e tyre e zbërdhylët binte në sy mbi kryet e një kërcelli të hollë, ku nga nyjat vareshin krahëzit e rreshkur dhe mbli-dheshin mbas tij si të pajetë: ato e kishin lëshuar tanimë farën e vet. Bujari vuri re se duart e Lorës ishin të ashpra dhe ende me pluhur çimentoje, madje njërin gisht e kishte pak të vrrarë. Ai e pyeti përse nuk shkante të flinte. Ajo i tha se nuk kishte gjumë. Ai e pyeti për gishtin. Ajo i tha se gishtin ia kishte

zënë rrota e karrocës, tek po e ngjiste në dërrasë. I kishte dalë nga udhëza dhe...

Biseda u ndërpre për një çast. Lorës sesi i shkoi mendja tek ura e Guranit. Një urë e vogël, që lidhte dy brigjet e një përroi. Anës përroit kishte gëmusha dhe gurë. Uji rridhte dhe përroi ngjante si kurrizi i një peshku të madh, që ngrohej në rreze dielli... Tregonin se në bregoren aty pranë kishte ardhur një ujkonjë me dy këlyshë. Thoshin se e kishin prurë nga matanë detit për të trembur bagëtitë, që ato të shteronin qumështin e të mos pillnin më. Pa u ngritën natën burrat e fshatit, vranë ujkonjën me gjithë këlyshë dhe e hodhën në përrua. Fëmijët ende qëllonin me gurë mbi Bregoren e Ujkonjës, kinse vrisnin bishën e ardhur me dy këlyshë, që donte t'u trembte bagëtinë. Ky trill i të vegjëlve që për shtatoren «Lupo di Toskana», të cilën fshatarët e prishën dhe e hodhën në përrua brenda një nate. Atëherë dhe ura u dukej e madhe, me ca drurë të trashë të vendosur radhë, njëri pas tjetrit, ku Lora kalonte me druajtje e frikë se mos binte në përrua nga hapësirat midis drurëve. Tani që po betononte këmbëzat e një ure mbi lumë, ura e Guranit i kishte mbetur si një kujtim dhe iu duk se mund ta kalonte me një frymë. Bujari e pyeti pas pak në i pëlqente vjeshta. Lora as e pati shkuar ndër mend një gjë të tillë dhe qeshi. Në faqe iu formuan dy gropëza. Bujari e humbi dhe mbeti si i zënë në faj.

— Se si ndihesh, kur bien gjethet, prandaj!
— tha ai.

Lora tundi kokën për t'i thënë se nuk puqeshin kurrkund.

— Ti nga sytë dukesh e lodhur, — tha ai.

Lorës nuk i erdhi mirë, kafshoi cepin e

buzës dhe sakaq iu shmang vështrimit të tij. Anëgushe flokët i fshehën regëtimën e një damari. Lora u turbullua dhe Bujari e vuri re. Mbi thurimë një harabel tundte bishtin, shihte anës, hapte paksa krahët, si i trembur dhe këndonte «cërr-cërr-cërr!» Zogu u hodh pupthi e zbriti anës lulishtes. Harabelat në vjeshtë janë grykës. Të paktën kështu i qenë dukur harabelat e fshatit të saj që, ende pa u mblëdhur mirë misri, ishin me tufa ndër ara dhe, me të ardhur dimri, kërkonin koçekët e strehët e shtëpive «cërr-cërr-cërr e xhërr-xhërr-xhërr». Bujari tha se kishte lexuar një vjershë ku thuhej se harabelat nuk kanë ligje.

— Vjersha që merren me ligjet e harabelave?! — tha Lora me shpoti dhe, aty për atyë, preku dregëzën e gishtit e ndërroi bisedë. — E di sa më dhemb?! Po nuk punove shpejt, betoni ngrin.

Bujari po e ndiente veten ngushtë në këto biseda me pyetje të ftohta e përgjigje të thata, që ngjanin si gjethe të rëna. Ai fërkoji ballin sipër shtegut të vetullave dhe nxitoi të tregonte diçka, por ajo ia humbi mendjen.

— Ka qenë gënjeshtër! — tha Lora dhe u çua nga stoli.

Harabeli u ngrit përsëri i trembur e fluturoi lart.

— Jo, për Gjokën desha të të them... për fletërrufenë, — tha ai për të vazhduar më tej.

— Është gënjeshtër, — i qeshi Lora sy në sy dhe sakaq u largua, duke e lënë Bujarin po tek ai stol pranë shtyllës së megafonit.

Bujari kishte ditë që e shihte Gjokën vetullngrysur, tek përshkonte rrugët e qytezës me hap të hutuar, por edhe në atë hutim ai nuk e lëshonte veten përpara gjindjes, sidomos në

prani të gruas, Regës. Gjoka ishte trupgjatë, shpatullgjerë dhe fjalëpakë. Në hekurudhë zbriti me çakçir dhe xhakëtë të zakonshme stofi. Kur i vunë fletërrufenë, shkoi në një nga zyrat e shtabit dhe kërkoi një fletë kartoni. «Ta shkruaj unë!» — i tha disenjatori. «Me vdekë unë, po!» — i tha Gjoka. Mori fletën e kartonit dhe, me hapa të gjatë, doli jashtë. Në një nga sallat e ngrënies shtroi kartonin në tavolinën e fundit dhe, me një copë laps, shkroi me germa çapraze: «Kjo fletërrufë asht ma e vlefshme për ju. Gjokë Çani»

Lora humbi në një nga udhëzat e heshtura të qytezës, krah bujtinave prej pupuliti. Në rrugë e sipër ndeshi Gencin. Edhe atë mëngjes ai kishte veshur këmbë blu, pulovrin ngjyrë ulliri dhe pantallonat terital sapo të hekuro-sura.

— Ku shkon? — pyeti Genci dhe, i druajtur, ndali larg saj.

— Në bibliotekë, — ia ktheu ajo, pa ndalur hapin. — Kam punë me Marianën.

Genci ndenji një hop në mëdyshje dhe pastaj mori rrugën për te Bujari. Këpuca ngrinte copëra të lagështa pluhuri dhe ia hidhte në këmbëzën e pantallonave. Mbi kupolën e luleve ende qëndronin të varura pika shiu.

— Qenke lodhur! — buzëqeshi Genci dhe i shtriu dorën.

— Jo! Isha me Lorën, — tha Bujari. — Sa iku.

Genci bëri sikur nuk dëgjoi dhe ndërkohë zuri vend në stol. Ai nuk qeshte kurrë çiltër dhe kishte raste që vetëm dëgjonte, thoshte dhe ndonjë fjalë e ikte pa përgjigje. Kështu dhe atë mëngjes. Kurorat e luleve dukeshin të flashkëta. Bujari i kujtoi Lorën, ai bëri sikur nuk dëgjoi.

— E pe fletërrufenë për Gjokën? — ndërroi bisedë Bujari.

— Ai është i ndjeshëm, — tha Genci.

Bujari mblodhi buzë e supe. Tha rishtazi Genci: «E ç'më rri ashtu si guhak?! E di ti ç'janë malet?! Malet...» Ai u çua nga stoli. Në këmbëzat e pantallonave kishin mbetur njollat e pluhurit të shkundur. Mbi kupolën e luleve ende qëndronin të varura ca pikla shiu. Nga megafoni ndiheshin të tjera këngë. Rugëve të qytezës ndiheshin zërat e vullnetarëve.

I

Kishte ditë që ata punonin aty, tek ura piketë 143. Gjoka rrëmbente karrocën dhe ikte. Rega grumbullonte dhé. Mandej, fytyrëpërtharë dukej sikur diç kërkonte...

Brigada ecte drejt trasesë. Një pjesë ishte shtruar me shina dhe në një pjesë ishin renditur vetëm trarët e drunjtë. Agu i fushës vinte në ngjyrë të kuqërremtë dhe pastaj shpërndahej tej në ngjyrë alle. Nëpër ag po ecte Gjoka. Ai po ndiente më tepër freskinë e mëngjesit, se të ftohtët e natës. Ai para, Rega mbas. Mandej Rega kapërceu trarët dhe u bashkua me shoqet. Gjoka mbeti vetëm anës trasesë. Në bjeshkë agu qe i copëzuar dhe me ngjyra të thekshme. Edhe kur lindte dielli e rrihte vetëm majat e pishave, përsëri kishte vende që mbeleshin në agmi. Atëherë formoheshin njolla të ndryshme ylberi. Dhe një ditë Gjoka zbriti nga malet.

Zbriti në kohë agu.

Gjoka para, Rega mbas.

Rrugës kishte dhe ujëvara. Ai vetëm ecte dhe as e kthente kryet, se e dinte që gruaja çapitej mbas tij. Na ishte njëherë një grua që endej nëpër male e çapitej mbas burrit dhe ec e ec... Aty tek Ura e Mirdekës Gjoka qëndroi. Rega iu afrua. Ai e pushtoi në parzëm. Tek Ura e Mirdekës pëshpërimat mbetën nëpër regëtimën e yjeve: «Nuk do të ndahemi kurrë, Regë!» «Jo, askurrë!» «As në udhë hekuri.» «Mos, Gjokë, mos! A nuk po ndien za?!» Gjoka kishte parë anës, atje tek Ura e Mirdekës... Rega mbas, çap e çap. Ajo nuk ia thoshte dot emrin, se rruga kishte shumë njerëz dhe zbardhëllimi i vagët që mbushur me zëra. Atij i dukej se po linte mbas një botë, që ca emra i përmendte me pëshpërimë dhe ca... «Mirdeka!» — e thoshte me aq lehtësi, sikur të thoshte «Mirëdita!» apo «Mirëmëngjesi!»

Rega kapërceu në trarët e drunjtë dhe Gjokës, aty anës trasesë, seç iu kujtua ai emër, që vdekjen e bënte si të mirë (!), apo ndjeu sikur e shoqja i thirri me pëshpërimë. Fresku i erës ua nxori gjumin. Vajzat u kapën dorë për dorë, ndërsa djemtë e ndienin veten më të shkujdesur. Copërat e bisedave ngjanin si lëkurë pemësh të hedhura pa kujdes e të shpërndara pa cak. Na paska qenë këtu një Davë, një mirditore e guximshme që, kur u martua, i la krushqit në turp: hoqi duvakun në mes të rrugës dhe e hodhi tej. Njëherë, se cilët qenë ata, nuk dihet, na e paskan shkurtuar këmbalecin fshehurazi dhe të nesërmen brigadieri, në vend që të maste dy metra, maste një e tetëdhjetë... Shaka vullnetarësh të mbështjella me freskun e erës. Gjokës iu dukën si ca rrëfenja, ku ditët ngatërroheshin me ngjarje turnesh dhe, tek-tuk,

nxirrte krye ndonjë hero. Kështu na paskan qenë dhe dy vajza: njëra me emrin Mbarime dhe tjetra Qefine.

— Kjo është përrallë, — tha njëri nga djemtë. Zëri i tij u duk si i këputur.

— Nuk është përrallë, vëllezër, është dhi-
mbje! — tha Lora dhe buza po i dridhej. —
Prindërit nuk deshën të lindnin vajza dhe i dë-
nuan pjellat me emrat e vdekjes.

Rega ndjeu një të përqethur dhe mbështolli trikon përpara gjoksit... Paskan qenë dy vajza në hekurudhë. Kështu është shënuar dhe në ditarin e shtabit qendror. Dy vajza të thjeshta, që mbanin me vete dy emra të kobshëm. Shkurt, 1967. Ato u ngritën dhe, në mbledhje, grisën pasaportat. I grisën thjesht, thoshin ca, pa bujë. Në ditar nuk shënohej gjë. Ca të tjerë thanë se qanë përpara se t'i grisnin. Në ditar përsëri nuk shënohej gjë. Dy vajzat kishin kërkuar t'u viheshin dy emra të rinj. Po atyre u vunë të njëjtin emër: Lindita. Kështu thuhej në ditar, sikur ato të kishin lindur atë ditë.

Fresku i erës mbështillte copëra bisedash.

— Ta marrë e mira, ta marrë! — tha Gjoka pasi u vendosën në punë.

E shoqja e pa kureshtare, ashtu siç qe, gjys-
më e përkulur tek grumbullonte dhé me lopatë. Sa herë që fillonte punë, Gjoka uronte mbarësi e nuk truante.

— Për të mirë! — tha Rega, si e nemitur.

— Për të mirë! — tha dhe Gjoka, për të trembur mendimin e vet. — Sesi m'u dukën ato dy vajzat me ata dy emnat, prandaj... Heku-
rudha t'i fshin emnat!

— Emnat e kobit, po! — tha Rega dhe drejtoi trupin.

Ai ia mori lopatën së shoqes dhe filloi ta